

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
FINANČNE IN POSLOVNE AKTIVNOSTI TEMPLJARJEV

TREVEN BARBARA

IZJAVA

Študentka Treven Barbara izjavljam, da sem avtorica te zaključne strokovne naloge, ki sem jo napisala pod mentorstvom dr. Mörec Barbare, in da dovolim njeno objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 12.07.2010

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. TEMPLJARJI.....	1
1.1 Opis reda.....	1
1.2 Hierarhična organiziranost reda.....	2
1.3 Okolje delovanja templjarjev.....	4
1.4 Nastanek reda in njihov pomen (1118-1126)	5
1.5 Razvoj in rast reda (1127-1184)	5
1.6 Upad in propad reda (1185-1312)	6
1.7 Templjarji danes	7
2. BANKE	8
2.1 Opis bank	8
2.2 Zgodovinski razvoj bank	9
2.3 Sodobne banke.....	10
3. VLOGA TEMPLJARJEV V RAZVOJU BANK IN FINANČNIH STORITEV	11
3.1 Začetki	11
3.2 Temelji nastanka templjarskih bank	13
3.3 Templjarji – papeževi bankirji.....	15
3.4 Zaupnost in varnost templjarskih bančnih sistemov.....	16
4. DRUGE FINANČNE INOVACIJE IN POSLOVNE AKTIVNOSTI TEMPLJARJEV.....	17
4.1 Finančne inovacije	17
4.2 Poslovne aktivnosti.....	18
SKLEP.....	19
LITERATURA IN VIRI	21

KAZALO SLIK

Slika 1: Najpogostejši grbi vitezov templjarjev	2
Slika 2: Hierarhična struktura reda vitezov templjarjev	3
Slika 3: Hugo de Payens, ustanovitelj vitezov templjarjev	5
Slika 4: Jacques de Molay, zadnji Veliki mojster reda	6
Slika 5: Kovanci vitezov templjarjev	14
Slika 6: Templjarska ladja.....	19

UVOD

Sodobni bančni sistemi so zelo dobro razviti in organizirani, kljub temu pa ima vsak, dober ali slab sistem, svojo zgodovino in svoj način razvoja. Tudi banke doma in v svetu so šle skozi ta proces in zgodovina je zapisala svoja opažanja. Banke ne bi obstajale brez Babiloncev in starih Grkov, med prve prave bankirje pa štejemo viteze templjarje (Žličar, 2002, str. 4).

Templjarji so bili viteški red, ki je bil prvotno ustanovljen za varovanje romarjev v Jeruzalemu. Skozi čas so si nakopičili bogastvo in ga začeli posojati kraljem, za to pa so seveda dobivali obresti. In tako se je razvil prvi uspešen način delovanja banke, ki je v svetu poznan še danes (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 75-87).

Glavni cilj te zaključne naloge je raziskati zgodovinski nastanek bank, od prve menjave denarja pa do prvih bančnih sistemov in ga povezati z vitezi templjarji, ki so začetniki in prvi bankirji, ki so uspeli v tem poslu. Še en cilj te zaključne naloge pa je predstaviti ostale poslovne aktivnosti in dejavnosti vitezov templjarjev in pokazati kako uspešni so bili že v 12. stoletju.

Namen zaključne naloge je prikazati bralcu zgodovinski razvoj vitezov templjarjev ter mu predstaviti vpliv teh vitezov na bančne sisteme v preteklosti.

Celotna zaključna naloga je zgodovinsko obarvana, zato je bil moj način dela omejen, predvsem na preučevanje strokovne zgodovinske literature.

Vsebinsko je naloga razdeljena na tri dele. Prvi del opisuje zgodovinski nastanek, razvoj in propad vitezov templjarjev. Raziskala sem tudi delovanje redov, ki so po strukturi delovanja podobni templjarjem, v sodobnem času. V drugem delu sem se osredotočila na banke, predvsem na njihov razvoj skozi zgodovino ter kakšen je sodobni bančni sistem. V tretjem delu pa sem povezala delo vitezov templjarjev z razvojem bančništva in opisala katere bančne storitve so uporabljali pri svojem delu. Raziskala sem tudi druge poslovne aktivnosti vitezov templjarjev.

1. TEMPLJARJI

1.1 Opis reda

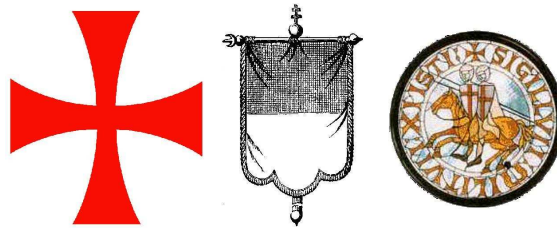
Vitezi templjarji so bili člani vojaško verskega reda, imenovanega tudi Vitezi Salomonovega templja, ki so ga ustanovili okrog leta 1118 v Jeruzalemu (več na strani 4).

Prepoznavni so bili že na daleč; vedno so nosili bela ogrinjala z všitim krvavo rdečim križem, ki je bil na koncu razširjen, ali pa so nosili meniška oblačila. Morali so se zaobljubiti revščini, čistosti in poslušnosti. Vedno so si strigli lase, nikoli pa ne brade ali brk, kar jih je razlikovalo od tistih, ki niso bili člani reda. (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 75-79).

Statuti in pravilniki so jim opredelili ohlapno hierarhijo, vsako dejanje v bojih pa je bilo nadzorovano. Templjarji v ujetništvu niso smeli prositi za milost niti se jih ni dalo odkupiti, temveč so se morali boriti do zadnje kaplje krvi. Vsakršen umik je veljal za kršenje pravil, ki so bila znotraj reda zelo stroga (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 79).

V času svojega delovanja so bili oproščeni plačevanja davkov, ni jim bilo treba plačevati cestnin, mostnin in pristojbin, imeli so celo svoje lastne zakone, ki pa so veljali le znotraj reda (Baigent & Leigh, 2003, str. 59).

Slika 1: Najpogostejši grbi vitezov templjarjev

Vir: Life in the mix,; Los Cadetes de la Republika; Public Domain clip art, 2010.

Bili so prvi ustanovitelji vojaških redov. V zgodovino so se zapisali zaradi skromnega začetka delovanja, hitrega vzpona in razširitve reda ter tragičnega konca (Catholical encyclopedia, 2009).

1.2 Hierarhična organiziranost reda

Organizacijska struktura reda vitezov templjarjev je temeljila predvsem na močni verigi posredovanja avtoritete (The Knights Templar and their fate, 2008).

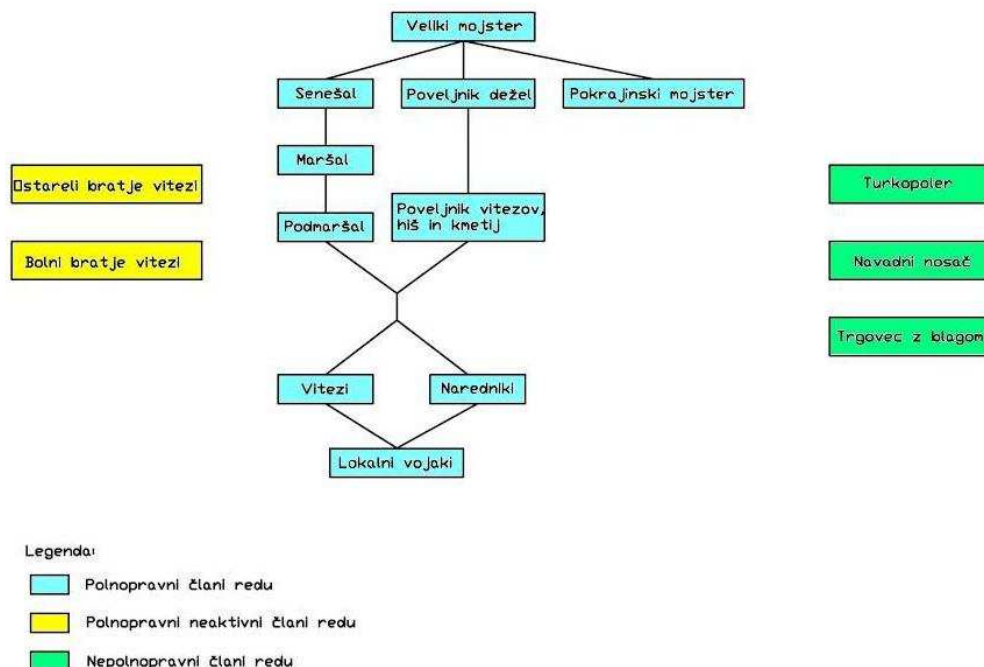
Na vrhu hierarhične lestvice vitezov templjarjev je bil veliki mojster (glej slika 2). Bil je vodja reda, odgovoren samo papežu in njegova vladavina je bila dosmrtna (Dafoe, S., 2009). Novega velikega mojstra so izbrali po smrti prejšnjega velikega mojstra med brati znotraj reda po sistemu današnjih volitev (Ralls, 2007, str. 87). Njegovo glavno delo je bilo nadzorovati delo vojske na vzhodu in skrbeti za finančne naložbe in posle reda na zahodu (The Knights Templar and their fate, 2008). Njegova delovna pisarna je bila na lokaciji v Sveti deželi (Ralls, 2007, str. 133). Največ besede je imel pri prerazporeditvi denarja in samo on je lahko vzel denar iz zakladnice, vendar pa je to lahko naredil samo ob odobritvi poveljnika Kraljestva Jeruzalem (Ralls, 2007, str. 87).

Desna roka velikega mojstra je bil njegov senešal oziroma odposlanec (glej slika 2). Bil je tudi svetovalec ter zastopnik velikega mojstra, skrbel je še za upravne posle reda. Naslednji na hierarhični lestvici so bili maršali (glej slika 2), ki so bili odgovorni za vojsko, njeno vzdrževanje in za vse kar je povezano z njo (oprema, konji in možje). Podmaršali (glej slika 2) so bili zadolženi za oskrbo s sužnji in slugami ter za oskrbo z opremo. Navadni nosač (glej slika 2) je skrbel za udobje plemičev, nikoli pa ni prenašal stvari kot mu to nalaga njegovo ime. Trgovec z blagom (glej slika 2) pa je skrbel za oblačila in izgled vitezov templjarjev. Navadni nosač in

trgovec z blagom nista bila polnopravna člana reda, vendar pa sta bila nepogrešljiva za oskrbo in nemoteno delovanje reda (Dafoe, 2009).

Enakovredni odposlancem so bili tudi poveljniki dežel (glej slika 2), ki so skrbeli za templjarske hiše, gradove in kmetije na njihovih posestvih (Dafoe, S., 2009). Poveljnik Kraljestva Jeruzalem (glej slika 2) je bil tudi zakladnik premoženja celotnega reda in je bil med poveljniki dežel najbolj vpliven, bil pa je tudi zelo blizu položaju velikega mojstra (Ralls, 2007, str. 57). Poveljnikom dežel so bili podrejeni poveljniki vitezov, hiš in kmetij (glej slika 2). Vsakodnevno so skrbeli za posestva za katera so bili zadolženi, torej posestva v oskrbi poveljnikov dežel. Pokrajinski mojstri (glej slika 2) so bili podobni poveljnikom dežel, le da so se bolj ukvarjali s prihodki reda in iskanjem novih članov (Dafoe, 2009).

Slika 2: Hierarhična struktura reda vitezov templjarjev

Vir: S. Dafoe, *A history and myths of the knights templar*, 2010

Turkopolerji (glej slika 2) so bili plačani bojevniki v bojnih vrstah templjarjev in niso bili polnopravni člani reda (Ralls, 2007, str. 224). Pri koncu hierarhične lestvice pa so bili še vitezi in naredniki (glej slika 2). Vitezi so bili vojaki v belih tunikah z všitim rdečim križem, imeli pa so vsak po tri konje in orožje. Naredniki pa so bili podpora vitezom, imeli so le enega konja (Dafoe, 2009).

Lokalni vojaki (glej slika 2), ki so bili tudi podpora vitezom, so bili zadnji na hierarhični lestvici. Navadno so bili to lokostrelci na konjih. V red vitezov so spadali še starejši in bolni bratje vitezi (glej slika 2), ki pa niso bili več aktivni člani, vendar so bili še vedno častni člani reda (All Empires, 2006).

1.3 Okolje delovanja templjarjev

Templjarji so bili bojevniki in menihi hkrati, vendar pa, kljub temu da so sprejeli meniške obljube, niso bili menihi v obliki kot jih poznamo danes,. Bili so predani moške, ki so se držali napisanih in sprejetih pravil ter niso živeli zaprti v hiši kot ostali menihi v meniških redih. Poznani so bili kot neustrašni bojevniki, ki so verovali v božja znamenja, ki naj bi jih varovala med bojevanjem (Ralls, 2007, str. 105).

Kot menihom jim je cistercijanec Bernard of Clairvaux zapovedal stroga pravila, ki so se jih morali redno držati. Vsak dan so opravljali dnevne obveznosti in uživali v preprostem verskem načinu življenja. Posvečali so se molitvam, ki so jih opravljali petkrat na dan, držati pa so se morali tudi meniških zaobljub o revščini, čistosti in ubogljivosti (Soergel, 2009). Obedovati so morali vedno ob istem času, vedno skupaj in v popolni tišini (The Knight Templar and their fate, 2008). Spregovoril je lahko samo kaplan ali duhovnik, ki je blagoslovil hrano. Meso so jedli trikrat na teden, da so si z njim ohranjali moč in da so bili vedno pripravljene na boj. Ostale dni pa so jedli zelenjavo, sir in kruh (Ralls, 2007, str. 68). Niso smeli imeti kontakta z nobeno žensko, tudi če je bila to članica njegove družine, na primer mati ali sestra (The Knights Templar and their fate, 2008).

Templjarjem je bilo prepovedano celo sokolstvo, čeprav je bil ta hobi zelo popularen pri ostalih posvetnih vitezih tistega časa. Nobeden ob članov redu ni smel iti v gozd, da bi lovil živali, nikoli tudi niso smeli iti na lov s konji (Ralls, 2007, str 36).

Kot vojaški red pa so bili templjarji seveda predani vojaškemu načinu življenja in vojaškim obljubam. Že ob nastanku so prisegli prvo vojaško obljubo, in sicer da bodo varovali romarje na njihovih romanjih. Bili so med najbolj izurjenimi pripadniki križarskih vojsk (The Knights Templar and their fate, 2008). Strogo jim je bilo prepovedano nositi neprimerne okraske ali karkoli sijočega na svojih pregrinjalih in oblekah. Pregrinjala so morala biti brez okraskov ali kakršnega koli znamenja, ki bi kazal na ponos, še posebej je bilo prepovedano krzno. Na konje niso smeli obešati ničesar zlatega ali srebrnega (Ralls, 2007, str. 61).

Kot sveti bojevniki so bili pripravljene postaviti na stranski tir skušnjave povprečnega posvetnega življenja in so svoje življenje v celoti posvetili službi. Sprejeli so stroga pravila reda, se ločili od posvetnega socialnega življenja in bili pri svojem delu požrtvovalno predani redu in njegovemu delovanju (Ralls, 2007, str. 105).

Kot vojaško verski red so se templjarji strogo izogibali sklepanju poslov na večje krščanske praznike (Velika noč, Božič, Dan vseh svetih, Sv. Janez Krstnik, ...) (Ralls, 2007, str. 67).

1.4 Nastanek reda in njihov pomen (1118-1126)

Templjarje, na začetku imenovane tudi Kristusov red ubogih vitezov Salomonovega templja, je leta 1118 uradno ustanovil šampanjski plemič Hugo de Payen. Skupaj s še osmimi drugimi vitezi se je pojavil v jeruzalemski palači, kjer jih je prisrčno sprejel jeruzalemski kralj Baldwin II. Takrat so templjarji prisegli, da je namen delovanja njihovega reda skrbeti za varnost na cestah in drugih poteh po jeruzalemskem kraljestvu, ki so bile takrat zelo nevarne, njihova največja skrb pa naj bi bila varovanje romarjev na njihovih poteh (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 77). Kralj palače Baldwin II. je bil vitezom templjarjem hvaležen za njihov trud, zato jim je v zahvalo odstopil celotno vzhodno krilo tistega dela njegove palače, ki naj bi stalo na ruševinah Salomonovega templja (Bradley, 2007, str. 81).

Slika 3: Hugo de Payens, ustanovitelj vitezov templjarjev

Vir: Ghostwoods, 2010.

Tam so imeli templjarji skromno bivališče, hlev in orožarno (The Grand Priority of Knights Templar in England and Wales, 2009). Devet let red medse ni sprejemal novih članov, živeli pa naj bi v popolni revščini (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 77).

1.5 Razvoj in rast reda (1127-1184)

Od leta 1126 se je red začel bliskovito širiti in pridobivati na moči, predvsem zaradi različnih denarnih donacij, ki so jih prejeli v tem času. Sprejemati so začeli nove člane, dobivali pa so tudi različna bogata darila, tako v denarju kot tudi v posestvih. V letu 1128 so si pridobili posestva v zahodnem delu Evrope, v naslednjem desetletju pa tudi v južni in osrednji Evropi (Baigent & Leigh, 2003, str. 56). Največ teh posestev so dobili od novo pridruženih članov, kajti vsak član je bil zavezan, da redu podari vse svoje premoženje in skupaj z redom živi v popolni revščini (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 79). Sredi 12. stoletja so postali najbogatejši člen v krščanski veri, bogatejše od njih je bilo samo še papeštvo (Baigent & Leigh, 2003, str. 56).

Glavno področje delovanja reda je bilo kraljestvo Jeruzalem (današnji Izrael, Libanon, Sinajski polotok, Sirija in Jordanija), Evropa (današnja Evropa od Portugalske do Ukrajine, vključno z Anglijo in Severno Irsko, Dansko, severno Italijo in delom severne Afrike) pa je veljala le za

preskrbovalno bazo za dodatne može in blago ter za transport v Sveto deželo (Baigent & Leigh, 2003, str. 59).

Obdobje od leta 1128 do leta 1165 je bilo za templjarje dobro obdobje. Pridobili so nove člane, ki so bili plemiškega naslova (Renaissance magazine, 2009). Leta 1139 je bilo izdano papeško pismo, ki ga je napisal papež Eugenius III. (1145-1153), z naslovom Omne datum optimum (Vsako popolno darilo), v katerem so dobili popolno avtoriteto in priznanost. S tem pismom so postali odgovorni samo papežu in lahko so imeli svoje kaplane, dobili pa so tudi druge privilegije (Ralls, 2007, str. 59). V lasti so imeli posestva v Evropi; v Franciji, Veliki Britaniji, Flandriji, Španiji, Italiji, Avstriji, Nemčiji ter na Madžarskem in Portugalskem, in posesti v Sveti deželi. Vsako od teh posestev pa naj bi imelo svojega Velikega mojstra in njegove odposlance (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 81). Število vseh članov naj bi se gibalo nekje med 15 in 20 tisoč (Renaissance magazine, 2009).

1.6 Upad in propad reda (1185-1312)

Zaradi dosežkov in uspehov so postali templjarji v drugi polovici 12. stoletja v Evropi bogatejši, močnejši in samovšečnejši. Zato tudi ne preseneča, da so postali ošabnejši, okrutnejši, nasilnejši in bolj pokvarjeni. Kljub uspehom v Evropi se je položaj v Palestini (del Jeruzalemskega kraljestva) naglo slabšal. Takratni veliki templjarski mojster, Gerard de Ridefort, je prelomil obljubo o premirju v Palestini, ki jo je dal svojemu umrlemu gospodarju, in tako popeljal krščansko skupnost v nepremišljeno in slabo načrtovano vojno, ki se je končala uničujoče. Krščanske trdnjave so padale ena za drugo, zadnja pa je padla leta 1291. Tako so viteze pregnali iz Palestine, hkrati pa so jih tudi oropali smisla njihovega delovanja. Nov glavni stan so si uredili na Cipru, vso svojo pozornost pa so usmerili v Evropo, ki je postala glavno področje njihovega delovanja od leta 1291 (Baigent, Leigh, Lincoln, 2005, str. 83-84).

Slika 4: Jacques de Molay, zadnji Veliki mojster reda

Vir: Wikimedia Commons, 2010.

Ker so imeli templjarji veliko premoženja, so ga lahko posojali plemičem po vsej Evropi. Eden glavnih dolžnikov je bil tudi francoski kralj Filip IV. Lepi, zato je skoval načrt, kako bo svoje

kraljestvo očistil templjarjev in se tako posledično rešil svojih dolgov. Vendar je za ta načrt potreboval papeško pomoč, kajti templjarji so bili, kot verski red, papežu dolžni poslušnost in zvestobo. Na papeški stol mu je leta 1305 uspelo postaviti svojega izbranca, bordojskega nadškofa, ki se je kot papež imenoval Klemen V. Zaradi usluge kralja, ki ga je pripeljala do papeškega stola, Klemen V. ni mogel zavrniti njegovih zahtev po dokončni obsodbi in razpustitvi templjarskega reda. Tako je Filip IV. Lepi lahko začel kovati svojo akcijo proti templjarjem (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 86).

Sestavil je seznam obtožb, ki ga zgodovinarji na kratko povzamejo v 5 točkah: *malikovanje, krivoverstvo, homoseksualnost in sodomija, dobrodelnost in prilastitev ozemelj, tajnosti postopkov* in jih zapečateni razposlal po vsej deželi (Ralls, 2007, str. 50). Senešali¹ so jih morali odpreti povsod ob istem času in takoj izpolniti ukaze. Tako so v petek, 13. oktobra 1307 aretirali vse templjarje v Franciji in jim zasegli celotno imetje, ki so ga imeli v Franciji. Kljub dobrim rezultatom kraljeve akcije pa je le-ta zgrešila glavni cilj, ki ga je hotel kralj dobiti, in sicer templjarski zaklad, ki je tiste noči izginil neznano kam (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 86-87).

Vsi zajeti templjarji so prišli pred francosko sodišče. Zaradi pomanjkanja dokazov, je kralj potreboval priznanja, ki pa jih je od templjarjev lahko izsilil le z mučenjem. Usoda templjarjev je bila tako zapečateni, veliko so jih sežgali na grmadi, nekatere pa so zaprli v ječe in jih mučili. Papež Klemen V. je leta 1312 dokončno razpustil red, čeprav krivda redu ni bila nikoli dokazana. Leta 1314 so živega sežgali velikega mojstra reda Jacquesa de Molaya in preceptorja Goeffroiya de Charnayja, kar naj bi pomenilo dokončno iztrebitev reda. Vendar s tem red ni prenehal delovati, veliko vitezov je namreč ušlo roki francoskega kralja in nadaljevalo svoje delovanje drugod po Evropi (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 88).

Filip IV. Lepi je poskušal vplivati na preganjanje templjarjev tudi drugod po Evropi, vendar red ni bil nikjer tako preganjan kot v Franciji. V nekaterih državah so aretirali templjarje, vendar jih niso mučili, v drugih državah pa sploh niso nič ukrepali proti templjarjem, ker so bili mnenja, da kraljeve obtožbe niso smiselne (Renaissance magazine, 1996).

1.7 Templjarji danes

Po uradnem razpustu reda templjarjev je bilo ustanovljenih veliko redov, ki so se imeli za naslednike templjarskega reda, kot so bili Red hlačne podveze, Red zvezde, Red zlatega runa, Red svetega Mihaela, ipd. (Baigent & Leigh, 2003, str. 110). Danes pa obstajajo vsaj tri združenja, ki sama sebe imenujejo za naslednike templjarjev, vendar o tem nimajo pristnih dokazov (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 92). Vsi ti redi so bili manj številčni in tako manj vplivni kot templjarji. Bili so brez bogastva in posesti, največkrat so bili odvisni od enega vladarja ali vplivneža in zato niso imeli prave avtonomije (Baigent & Leigh, 2003, str. 110).

---

¹Visoki dvorni uradniki (Slovar slovenskega knjižnega jezika).

Nastali so redi, ki pa so bili po svoji vojaški strukturi in organizaciji podobni vitezom templjarjem, vendar se niso imeli za naslednike templjarjev. Tem redom so bili templjarji nekakšni vzorniki. To je bil tako imenovani red Jezusova četa oziroma kasneje preimenovan v Jezusovo družbo. Bili so podrejeni Cerkvi, vendar niso priznavali nobenega zakona nad seboj. Bili so tudi veleposlaniki, vojaški svetovalci in strokovnjaki za orožje. Red so podobno kot templjarje razpustili, vendar so ga kasneje tudi uspešno obudili in delujejo še danes (Baigent & Leigh, 2003, str 111).

Še največ templjarske zapuščine se je ohranilo in preneslo v sedanost na Škotskem, in sicer s pomočjo Škotske garde. Ohranjena templjarska dediščina na Škotskem se ni razkosala in razdelila tako kot drugod po Evropi, temveč se je ohranjala in prehajala iz roda v rod (Baigent & Leigh, 2003, str. 111).

Leta 1841 je Napoleon I. ustanovil Red templja, označil pa ga je za vsesplošno cerkvenega in hrabrega v dobrodelnosti. Red je medse sprejemal plemiče iz Evrope, poslovneže iz ZDA in vojaške oficirje iz svojih kolonij. Vendar red zaradi konfliktov v vojni ni preživel 1. svetovne vojne. Leta 1917 je prenehal delovati in svoje dokumente predal v raziskovalne namene raziskovalni organizaciji v Bruslju. Leta 1930 so ti dokumenti tako navdušili skupino ljudi v Evropi, da so ustanovili Vrhovni vojaški red jeruzalemskega templja (The Grand Priority of Knights Templar in England and Wales, 2009).

V zadnjih dvajsetih letih so se veliki predstojniki sodobnih redov, ki so podobni templjarjem, v Evropi in ZDA združili pod eno ime in eno organizacijo-Mednarodni vitezi templjarji. Postali so nevladna organizacija in imajo poseben status pri Združenih narodih. Ta organizacija sodeluje z vodjami različnih krščanskih cerkva v Jeruzalemu, podpira dejanja za dosego miru v Sveti deželi in veliko podari dobrodelnim organizacijam v Afriki in Aziji. Red je krščansko usmerjen, vendar ne omejuje včlanjevanja. Vitezi in Dame Mednarodnih vitezov templjarjev si prizadevajo za vzdrževanje visokih idealov morale, etike in krščanskih principov v posvetnem svetu (The Grand Priority of Knights Templar in England and Wales, 2009).

2. BANKE

2.1 Opis bank

Banka je pravna oseba, katere predmet poslovanja je opravljanje bančnih poslov (Zakon o bankah in hranilnicah, 1. člen). Med bančne posle štejemo vse denarne², plačilne³ in kreditne⁴ posle (Slovar slovenskega knjižnega jezika, elektronska oblika).

---

² Med denarne posle štejemo sprejem denarnih vlog, ... (Uradni list Republike Slovenije, št. 1/1991).

³ Med plačilni posle štejemo plačilni promet doma in v tujini, ... (Uradni list Republike Slovenije, št. 1/1991).

⁴ Med kreditne posle štejemo izdajo in najem kreditov, izdaja kreditnih kartic, ... (Uradni list Republike Slovenije, št. 1/1991).

V Sloveniji je banka delniška družba, ki ima sedež poslovanja v Republiki Sloveniji in ki je pri Banki Slovenije pridobila dovoljenje za opravljanje bančnih storitev. Naše banke imajo razvit sistem univerzalnega bančništva, ki je v uporabi v srednjeevropskih državah. Bančni sistem sestavljajo centralna banka ali Banka Slovenije, poslovne banke ter hranilnice, način njihovega delovanja pa določa Zakon o bankah in hranilnicah (Žličar, 2002, str. 2-3).

2.2 Zgodovinski razvoj bank

Prve organizirane oblike menjave blaga srečamo v Mezopotamiji okrog leta 330 pr. n. št. Tam so odkrili glinaste plošče, na katere so duhovniki beležili vse kar so dobili kot darilo, v najem ali pa v shrambo. V Babilonu in Siriji pa je bila ta dejavnost že bolj razvita. Najdeni so bili razni dokumenti, predvsem zakoniki. Za plačilno sredstvo so že uporabljali zlato in srebro, ki ni bilo kovano, ampak so ga tehtali (Žličar, 2002, str. 4).

Prvi, ki so začeli kovati denar, so bili Lidijci, nadomestili pa so jih Grki. V Grčiji so uporabljali templje, kjer so shranjevali velike zaklade, svečeniki v templju pa so zaklad tudi posojali in s tem povečevali premoženje in finančno moč lastnikov zaklada. Kmalu so razširili posle na posredovanje plačil, hranjenje in posojanje denarja, urejeno pa so imeli tudi že bančno knjigovodstvo. Poznali so bančne nakaznice, ki so jih najbolj uporabljali trgovci. Okrog leta 300 se začnejo pojavljati državne banke, ki so se širile po imperiju Aleksandra Velikega (Žličar, 2002, str. 4-5).

V starem Rimu so menjalne posle izpopolnjevali in kmalu sprejemali depozite in dajali posojila. Imeli so razvejan sistem privatnih bank, ki so bile kasneje postavljene pod državni nadzor. Za nadzor so razvili obsežen knjigovodski sistem, uporabljali pa so tudi že zlatnike in srebrnike (kovano srebro in zlato). Veliko vlogo pri denarnih poslih so imeli Patriciji, ki so financirali vojne pohode in potrebe države. Denar so imeli doma, plačila pa so opravljali le s fizičnim prenosom denarja. Po propadu rimskega cesarstva v Evropi zamre tudi blagovno gospodarstvo in posledično izginejo skoraj vsi kovanci (Žličar, 2002, str. 5-6).

V 15. stoletju v Benetkah nastane prva regulirana institucija, ki so jo poimenovali banka. Najprej posojajo le denar, kmalu za tem pa začnejo poslovati tudi s prenosi denarja. V tem stoletju se tudi prvič pojavijo bankovci. Podobne ustanove nastanejo tudi v Genovi in Barceloni (Hildreth, 2001, str. 5-6).

V srednjem veku se je razvilo dvojno knjigovodstvo, menica in depozitna potrdila. Leta 1694 je nastala Angleška banka (Bank of England), ki velja za prvo centralno banko (Žličar, 2002, str. 7). Ta banka je najprej le kupovala in prodajala menice, kmalu pa je začela operirati tudi z bankovci. Banka je začela širiti svoj spekter storitev, in sicer na urejanje javnega dolga, plačevanje obresti, bogatili so javno blagajno ter prodajali menice in tako pomagali trgovcem (Hildreth, 2001, str. 8). V srednjem veku so delovale tudi javnopravne banke, ki so vse bolj povezovale banke in vladarje. Leta 1852 so v Parizu ustanovili delniško banko, ki je bila

namenjena zadovoljevanju potreb v industriji. Kmalu so po vsej Evropi začeli ustanavljati banke takega tipa, izjema je bila le Anglija, kjer so ustanavljali depozitne banke (Žličar, 2002, str. 7).

Prva ameriška banka je bila Banka Severne Amerike, ki je bila ustanovljena leta 1781 v Filadelfiji. Banka je poslovala previdno, vendar zelo uspešno. Z leti si je pridobila javno zaupanje in vzdrževala je močan obtok bankovcev. Uspeh te banke je pripeljal do ustanovitve novih bank v Ameriki, kot so bile Massachusetska banka v Bostonu, New Yorška banka in mnoge druge (Hildreht, 2001, str. 28-29).

Leta 1791 so v ZDA ustanovili Prvo banko ZDA, ki je povzročila še en val ustanavljanja bank po celi državi. Prednosti te banke so bile, da je dajala posojila trgovcem in ostalim ljudem ter da je zbirala in urejala javni dohodek. Druga banka ZDA je bila ustanovljena leta 1816 z namenom, da bi povečali obtok kovanega denarja in da bi imeli ustanovo, ki bi urejala javne dohodke, vendar so bili ti razlogi le izgovor. Ustanovitev je bila samo politična (Hildreth, 2001, str. 29-30).

Poslovne banke v Evropi so postajale vse močnejše, pospeševalo se je tudi mednarodno poslovanje med bankami. Vse to je prekinila prva svetovna vojna, ki je prinesla veliko sprememb. Evropa se je po vojni v desetih letih opomogla, med tem pa se je oskrbovala z uvozom iz ZDA. Zaradi upada uvoza je v ZDA nastala kriza, ki se je razširila tudi v Evropo. Ker so začele propadati ameriške banke, so ljudje izgubili zaupanje v banke in začeli hraniti denar doma, kar pa je povzročilo, da je bilo v obtoku premalo denarja in da je le-ta dobil preveliko vrednost. Druga svetovna vojna pa je krizo le še poglobila (Žličar, 2002, str. 7-8).

2.3 Sodobne banke

Banke, ki poslujejo v 21. stoletju se po načinu poslovanja in odnosu do komitentov zelo razlikujejo od bank iz prejšnjih stoletij. Morale so se prilagoditi vsem spremembam na trgu in potrebno je bilo spremeniti način komuniciranja s komitenti ter razširiti svoj spekter storitev.

Sodobni bančniki so ugotovili, da so komitenti banke pomemben del njihove organizacije in da se je potrebno prilagajati njihovim potrebam in se jim temeljito posvečati. Cilj bankirjev je, da se zaposleni komitentom posvetijo z dušo in telesom in poskrbijo, da banka preseže pričakovanja komitentov (Križnik, 2008).

V 20. stoletju so banke začele spreminjati tudi načine, kako stranke dostopajo do njihovih storitev. Te spremembe se nadaljujejo tudi v 21. stoletju in se bodo še nadaljevale. Prva taka sprememba je bila uvedba bančnih avtomatov (krajše bankomatov). To so avtomati, ki stojijo v različnih krajih, kjer lahko opravite različne bančne storitve, od dviga gotovine, vpogleda stanja do polnitve mobilnega računa, na nekaterih pa je možno tudi plačevati položnice. Prednost bančnih avtomatov je, da so dosegljivi 24 ur na dan in vse dni v letu (Banka Celje, 2010). Naslednja taka sprememba je bila uporaba telefonskega bančništva. Gre za telefonski dostop do informacij osebne narave. Komitent se mora ob vsakem klicu identificirati in uporabljati osebno

geslo, ki ga je pridobil na banki (Trampuš, 2008). Plačilne kartice so plastične kartice s posebnim čipom, kamor se lahko shranjujejo različni podatki. Take kartice imenujemo tudi pametne kartice (Trampuš, 2008). Uporabljajo se kot način plačila za blago in storitve doma in v tujini. Omogočajo preprosto plačilo, saj nam ni treba skrbeti, če imamo dovolj gotovine v denarnici (NLB, 2010).

Novejše spremembe v dostopih do bančnih storitev pa so bolj usmerjene v internetno in mobilno omrežje. Mobilno bančništvo zajema vse transakcije denarne vrednosti, ki so opravljene preko mobilnega omrežja. Uporabnik teh storitev uporablja mobilni terminal in dostopa preko mobilnega omrežja (Keuschler, 2004). Spletno bančništvo pa omogoča opravljanje bančnih storitev od doma preko interneta. Je preprostejša in cenejša oblika bančnih storitev.

Tudi svetovni trendi razvoja v sodobnih bančnih sistemih so se spremenili. Banke težijo k globalizaciji bančništva, k večji informacijski tehnologiji v bankah in k deregulaciji obveznih rezerv (Študent info, 2009).

3. VLOGA TEMPLJARJEV V RAZVOJU BANK IN FINANČNIH STORITEV

3.1 Začetki

Vitezi templjarji so bili politično in vojaško vplivni, pomemben pa je bil tudi njihov finančni vpliv, saj so preoblikovali in spremenili gospodarski sistem tistega časa, torej 12. in 13. stoletja. Mnogi zgodovinarji začetke bančništva pripisujejo italijanskim trgovskim hišam, vendar je to napačna razlaga, saj je bila vloga templjarjev veliko večja kot si nekateri mislijo. Italijanske trgovske hiše so nastale kasneje kot vitezi templjarji in le-te hiše so prevzele postopke bančništva, ki so jih pred tem že uvedli templjarji, zato lahko začetke modernega bančništva kar pripišemo vitezom templjarjem (Baigen & Leigh, 2003, str. 61-62). Njihov vpliv je bil ključen pri uveljavitvi prvih oblik sodobnega bančništva, kot so potovalni čeki in sefi (Ralls, 2007, str. 132).

Gospodarsko največji dosežek templjarjev je bil njihov prispevek k spremembi stališča cerkve do oderuštva (več na strani 13). Nobena institucija v srednjem veku ni bolj pripomogla k vzponu kapitalizma tistega časa kot so k temu pripomogli prav templjarji (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 82). Njihovi posli pa niso bili vezani le na krščansko kraljestvo in njihove podložnike. Zelo pogosto so tudi sodelovali s pripadniki muslimanske vere, pridobili pa so si tudi veliko zaupanja celo pri vodjih Saracenov. Bili so povezani celo z islamsko vero in z Judi, veliko idej pa so črpali tudi iz ortodoksne romanske krščanske vere. Bili so zelo odprti in sprejemljivi do novih stvari, znanja in znanosti (Boudreaux, 2000).

Vitezi templjarji so svoj finančni imperij zgradili predvsem na podlagi donacij, ki so jih v letih od 1119 do 1150 našteali in zapisali kar 600. Polovica teh donacij je prišlo iz provinc Provence in Languedoc, 33 % iz Flandrije, Burgundije, ostanek pa so darovali vplivneži iz Anglije, Španije,

Portugalske in iz ostalih delov Francije. Donacije so se nadaljevale tudi po letu 1150, največkrat pa so bile te donacije majhne, vendar pa zelo pomembne (Nullens, 1996).

Ko red ni več dobival velikih in pomembnih donacij, je bil njihov glavni vir dohodka in povečevanja njihovega bogastva dobiček, ki so ga dobivali od zemlje in od najemnin, ki so jih kmetje plačevali, da so lahko obdelovali zemljo, ki je bila v lasti vitezov templjarjev. Ta brezmejen vir denarja je pomagal vitezom, da so financirali vojaške aktivnosti v Palestini, da so vzdrževali vojake, gradili utrdbе in gradove v Palestini ter v Evropi, hkrati pa so lahko na veliko posojali denar po vsej Sveti deželi in Evropi (Nullens, 1996).

Vitezi so imeli svoje premoženje tudi dobro zavarovano, bilo je razpršeno po različnih poslovnih aktivnostih in podružnicah po Evropi in Sveti deželi, zato je bilo tudi zelo težko točno določiti kje se le-to nahaja in kolikšna je njegova točna vrednost (Ralls, 2007, str. 28).

Templjarji so bili bančniki še preden so uradno opravili prvi bančni posel. To so postali že s tem, ko so v last dobivali velike vsote denarja, s katerimi so morali pametno ravnati in jih skrbno varovati (Nullens, 1996). So se pa pravih bančnih poslov lotili bolj po naključju kot ne, kajti ugotovili so, da jim ves podarjen in pridobljen denar, ozemlja ter bogastvo zaprto v hišah, nič ne pomenijo. Zato so se odločili za posojanje svojega bogastva vladarjem. Prvo tako transakcijo so opravili leta 1135 in sicer so posojilo odobrili španskim romarjem, ki so hoteli oditi na romanje v Sveto deželo (Global oneness, 2009). Torej so bili tudi začetniki kreditiranja, saj so imeli na višku svoje moči v lasti kar precejšen del evropskega kapitala, ki so ga lahko brezskrbno posojali. V tistih časih so vitezi templjarji opravljali iste naloge kot jih danes opravljajo današnje sodobne banke, le da so te banke danes bolj modernizirane in informatizirane (Baigen & Leigh, 2003, str. 61-62).

V času delovanja templjarjev se je velikokrat zgodilo, da so kmetje svoje bogastvo zaupali v varovanje cerkvi v zameno za varovanje in varnost. Tako so bile dragocenosti kmetov na varnem pri osebi, kateri so zaupali in na katero so se lahko vedno obrnili po pomoč. Templjarji so bili del cerkvene oblasti, tako da so lahko to delo opravljali zelo brezskrbno in hkrati varno. Tako so največkrat pomagali romarjem, ki so se odpravljali na romanje. Tako navadni ljudje kot romarji ter vladarji so vitezom templjarjem lahko brezskrbno zaupali svoj denar in dragocenosti, saj so bili hkrati menihi in vitezi, poznani pa so bili tudi po tem, da so denar lahko zelo varno prenašali po morju do Svete dežele, saj so imeli svoje čolne, njihov sloves neustrašnih bojnikov pa je bil znan tudi v pomorskih vodah (Nullens, 1996). V svojem poslu so uživali popoln monopol ob uporabi najboljše in najnovejše tehnologije tistega časa (Boudreaux, 2000).

Templjarskih posojil so se najbolj posluževali vladarji evropskih ozemelj in vladarji v Sveti deželi. Templjarji so bili ena izmed redkih organiziranih skupin ljudi v 12. stoletju, ki je bila dovolj močna, da je lahko varno prenašala denar in dragocenosti iz Evrope v Sveto deželo in obratno (Soergel, 2010). Vladarji so pri templjarjih skoraj vedno dobili denar, ki so ga potrebovali, da so si lahko financirali svoje želje in interese, le-ti pa so bili največkrat povezani z vojskovanjem in nekoristnimi vojnami (Knights Templar Banking, 2009).

Vsi zapisi o skrbništvi, posojilih in odkupninah, ki so jih našli kot arhive v templjarskih hišah po Evropi in Sveti deželi, so le dokaz o templjarskih sposobnostih v bančnih in administrativnih vodah (Nullens, 1996).

3.2 Temelji nastanka templjarskih bank

Prvo posojilo, ki so ga odobrili vitezi templjarji, je bilo torej odobreno in opravljeno leta 1135. To lahko štejemo za začetek njihovega bančnega poslovanja in začetek prvega konkretnega bančnega sistema, ki se je s časom razvil do današnjih razsežnosti (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 82). Prav kmalu po odobritvi prvega posojila pa so vitezi postali bančniki za skoraj vsako kraljestvo v Evropi in za vsakega kralja ali vplivnega človeka v Evropi ali Sveti deželi (Boudreaux, 2000).

Obračunavanje obresti je bilo po krščanski veri v srednjem veku strogo prepovedano, zato so taka dejanja velikokrat označevali za oderuška (Baigent, Leigh, 2003, str. 62). Kljub temu so templjarji morali nekako pokriti administrativne stroške, ki so nastali ob odobritvi in izplačilu kreditov (Ralls, 2007, str. 114). Templjarji so posojali ogromne vsote denarja in prejeli tudi obresti za ta posojila (Baigent & Leigh, 2003, str. 62). V večini primerih posojanja denarja so zaračunavali razmeroma visoke obresti, tudi v višini do 60 % (Bradley, 2007, str. 87).

Zanimivo je dejstvo, da so bili vitezi templjarji krščanski red in so obračunavali obresti, čeprav je bilo to prepovedano, kar pa ni privedlo do spora med cerkvijo in redom. To dejstvo predvsem nakazuje na politično moč in vpliv vitezov templjarjev v srednjem veku na vse ostale organizacije, celo na papeštvo, ki so mu bili templjarji odgovorni (Global Oneness, 2009).

Obresti za posojilo so bile preračune in vključene v vsoto, ki si jo je nekdo izposodil (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 82). Uporabljali so različne izraze za označitev obresti, pomembno je bilo le, da na dokumentih o posojilih ni bila izrecno napisana beseda »obresti«. Največkrat so obresti prikazali kot strošek odobritve oziroma kot ceno za prenos denarja (Ralls, 2007, str. 114). Tako so se najhitreje in najlažje izognili cerkvenemu nadzoru in njihovim sumom o obračunavanju obresti in oderuštvu (Baigent & Leigh, 2003, str. 62).

Če je bilo kot jamstvo za dano posojilo zapisano posestvo ali katerakoli druga stvar, ki je prinašala denar ali dobrine, je bil prihodek jamstva namenjen templjarjem, vse dokler posojilo ni bilo odplačano v celoti z obrestmi vred (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 82). Vpletenost templjarjev v bančne posle je le še povečala njihovo bogastvo in s tem tudi njihovo finančno in politično moč tako v Evropi kot v Sveti deželi (Knights Templar Banking, 2009).

Slika 5: Kovanci vitezov templjarjev

Vir: Ancient Resource, 2010.

Templjarji so tudi začeli z načinom delovanja tako imenovanih depozitnih bank oziroma so uvedli institucijo, ki je prva pričela z uporabo brezgotovinskega prometa (Baigent & Leigh, 2003, str. 62). V 12. stoletju so bila ta posojila glavna finančna dejavnost templjarjev, do 13. stoletja pa se je vloga templjarjev že tako povečala, da so bila njihova posojila ključni del finančnega sistema v takratni Evropi, ukvarjati pa so se začeli še z drugimi finančnimi in poslovnimi aktivnostmi (Ralls, 2007, str. 167).

Ta brezgotovinski promet so največ uporabljali romarji, kajti potovanja v Sveto deželo so bila nevarna in za romarje je bilo neprijetno in nevarno nositi pri sebi dragocenosti, ki so jih potrebovali na romanju in v Sveti deželi (Baigent, Leigh, 2003, str. 62). Templjarskih depozitov so se posluževali tudi vladarji, ki so bili na svojih potovanjih še veliko bolj ogroženi kot romarji (Ralls, 2007, str. 167).

Tako romarji kot vladarji so v katerikoli templjarski hiši, največkrat je bila ta hiša kar v Evropi, torej tista, ki je bila najbližja njihovem domu, vplačali znesek, položili dragocenost, zlato ali srebro, nekateri so celo zastavili svojo zemljo (Byrnes, 2008). Za tak polog so dobili uradni račun ali zadolžnico, na kateri je bila napisana zapletena templjarska koda. Nato je tisti, ki je imel zadolžnico, lahko mirno in brezskrbno nadaljeval svoje romanje v Sveto deželo (Baigent, Leigh & Lincoln, 2005, str. 82). Ta zadolžnica je izgledala kot današnji ček, lahko bi ji rekli tudi potovalni ček (Soergel, 2010). Imetnik je lahko ob prihodu v naslednjo deželo, kjer so imeli templjarji svoje templje, pokazal ta račun s kodo, ki jo je templjarski skrbnik v tisti deželi razvozlal s pomočjo stroja, ki so ga templjarji iznašli v namen razvozlanja kod na zadolžnicah, in dobil zahtevan del denarja za nakup stvari, ki jih je takrat potreboval (za plačilo storitev, za nakup hrane, krme, za plačilo prenočišča, ...). Po opravljeni storitvi je potem dobil nov račun oziroma novo zadolžnico, na kateri je pisalo koliko denarja mu je še ostalo, seveda je bila tudi ta zadolžnica zavarovana s templjarsko kodo. In tako je lahko romar ali vladar delal v vsaki templjarski utrdbi, ki se je nahajala na poti do Svete dežele. Ko se je romar ali vladar varno in srečno vrnil domov, se je odpravil v templjarsko zakladnico, kamor je na začetku položil svoje premoženje. Romar ali vladar je dobil nazaj izplačano, kar ni bilo porabljenega na romanju oziroma potovanju. Če pa je zapravil več kot je bil položil, mu je templjarski skrbnik zakladnice izdal poseben nov račun, ki ga je moral romar ali vladar kar najhitreje poravnati z denarjem ali drugimi dragocenostmi (Byrnes, 2008).

S svojim sistemom zapletenih kod so templjarji preprečili, da bi prišlo do kraj, ponarejanj ali zlorab teh zadolžnic (Baigent & Leigh, 2003, str. 63). Od vsake take ali podobne transakcije so

templjarji zahtevali in dobili odškodnino oziroma provizijo. Ravno te provizije so jih naredile še bolj bogate in vplivne, saj je bil ta način prenosa denarja in potovanja za romarje ter vladarje ugoden in priljubljen, predvsem pa najbolj varen, tako da so ga le-ti zelo pogosto uporabljali (The Wealth of the Knights Templar, 2009).

3.3 Templjarji – papeževi bankirji

Templjarji so imeli veliko posla tudi z papeštvom tistega časa. Bili so papeški osebni bankirji in so za njih pobirali davke in vodili osebne in cerkvene finančne posle papežev (De la Torre, 2009). Za papeža so bili zakladniki, prenašalci sporočil, sodni delegati, maršali in nosači. Templjarji pa niso bili le papeževi svetovalci. Pogosto so delovali tudi kot svetovalci kraljem in različnim vladarjem, ob tem pa so bili tudi priča zgodovinskim dogodkom. Leta 1177 je kralj Henry II izbral enega izmed bratov templjarjev za svojega miloščinarja, angleški vodja templjarjev je bil svetovalec kralja Johna in je prisostvoval, ko je le-ta podpisal Magno Carto - ustanovno listino o pravicah ljudi, predvsem o svobodi (Ralls, 2007, str. 19). Templjarji so bili z leti vedno tesneje poslovno povezani s papeštvom, in sicer so delovali tudi kot papeški osebni finančniki ali cubicularii. Prva templjarska vpletenost v papeške osebne finance je datirana v leto 1163, ko so ti možje organizirali in urejali papeške osebne finance, urejali pa so tudi kreditne posle v imenu papeža (De la Torre, 2009).

Vse te funkcije so bile zaupanja vredne, zahtevale pa so popolno zaupanje in taktičnost z obeh strani, tako templjarjev kot tudi s strani papežev. Vitezi na visokih položajih znotraj reda so prisostvovali tudi pri raznih kriminalnih zadevah, kadar le-te niso bile preresne (resni zločini za smrtno obsodbo). Ker so delovali zelo nepodkupljivo, so pogosto delovali tudi kot vohuni, predvsem zaradi tega, ker je bilo le malo verjetnosti, da bi jih zasliševali dostojanstveniki in vplivneži (Ralls, 2007, str. 19). Z vsemi temi privilegiji so templjarje seveda velikokrat videvali v zasebnih prostorih papeža. To pa je tudi pomenilo, da so templjarji imeli poseben dostop do papeža, kar je bilo najbolj vplivno in pomembno pooblastilo oziroma dovoljenje v tistem času (Ralls, 2007, str. 19).

Templjarji so za papeža najprej delovali kot pobiralci davkov. V 12. stoletju je bilo pobiranje davkov (večina davkov je šlo za namene križarskih vojn) zelo zahtevna naloga. Zahtevno je bilo predvsem zaradi različnih valut, ki so bile v tistem času v uporabi, zaradi velikosti krščanskega imperija, ki se je raztezal po vsej Evropi pa vse do ozemlja takratne Svete dežele, in problemov ter varnostjo s prenosom denarja (De la Torea, 2009).

Za papeže so templjarji pobirali tudi dajatve, darove ter davke za krono, predvsem so zanje delovali na zahodu, torej v Evropi. Svoje delo so opravljali zelo strokovno in neizprosno, na trenutke celo bolj kruto in pa veliko bolj neizprosno kot nekatere današnje davkarije (Baigent & Leigh, 2003, str. 63).

Papež Inocenc III. je leta 1198 odredil, da mora tudi duhovščina začeti plačevati davke, da bi s tem pomagali financirati križarske vojne. Za pobiranje davkov so bili seveda zadolženi vitezi

templjarji, pri delu pa so jim pomagali tudi vitezi hospitalci. Ves zbrani denar so morali nato vitezi še varno prepeljati v Sveto deželo, kar za njih niti ni bil velik problem (De la Torre, 2009).

Leta 1201 je isti papež, torej Inocenc III., ukazal še samostanom, da naj začnejo z zbiranjem 5 odstotkov od prihodkov samostanov. Le-ta zbran denar so nato morali iz samostana prenesti v tempelj v Parizu. Zopet so bili tu na delu in zadolžitvi vitezi templjarji (De la Torre, 2009).

Papeži so uporabljali pariški tempelj kot centralno zbirališče vplačanih davkov, ki so jih za papeža zbrali templjarji. Torej so v ta tempelj papeži polagali ves denar, ki so ga imeli in ki so ga sprti pridobivali. Papeži so nato s tem zbranim denarjem podpirali, financirali in vladali Sveti deželi (De la Torre, 2009).

Papež je pariški tempelj pogosto uporabljal tudi za pokrivanje dolgov v katere je zašel. Kljub temu da je papež v 13. stoletju začel uporabljati še drugo zakladno hišo, ki ni bila v lasti templjarjev, se vloga templjarjev v papeških osebnih financah ni zmanjšala. V bistvu so templjarji opravljali svetovalno službo pri papežu vse do njihovega tragičnega konca leta 1307 (De la Torre, 2009).

Papež Inocenc III. je leta 1210 zopet dodatno zaposlil templjarje in pa tudi hospitalce. Tokrat so v njegovem imenu prenesli denar iz pariškega templja v Sveto deželo. Papež je nato leta 1213 naročil skrbnikom templja v Parizu, da znova zberejo ves denar, ki je bil od leta 1240 na novo položen v tempelj. Hkrati pa je zahteval od škofov, da ves denar, ki ga dobijo od prodaje cerkvenih stvari, podarijo papeštvu za namene križarskih vojn. Do leta 1240 je papež že preusmeril vse prihodke, ki jih je pridobil, iz pariškega templja v templjarsko zakladnico v Sveti deželi (De la Torre, 2009).

Papež Honorius III. je še bolj pogosto in redno uporabljal storitve, ki so mu jih ponujali vitezi templjarji. Leta 1216 je pariškemu templju naročil, da naj zberejo dvajsetino (torej 20 odstotkov) prihodkov samostanov v Cluneyu kot križarski davek. Vodjem templjarjev in hospitalcev pa je naročil, naj le-ti v provinci Gran zberejo 20 odstotkov cerkvenega prihodka kot poseben davek, ki naj bi bil namenjen izključno podpori Svete dežele (De la Torre, 2009).

Templjarji so v začetku 13. stoletju dajali posojila mnogim kraljem in baronom, v 50-ih letih 13. stoletja pa so se teh uslug začeli posluževati tudi papeži. Aleksander III. je bil prvi papež, ki je zaprosil za posojilo pri templjarjih, in sicer se je to zgodilo leta 1158. Občasno so templjarji zavrnil denar, ki so ga dobili po kakšni oporoki ali v dar, in so ga raje podarili papežem. Prvič so to storili leta 1205, in sicer so denar podarili papežu Inocencu III. (De la Torre, 2009).

3.4 Zaupnost in varnost templjarskih bančnih sistemov

Templjarji so bili pri svojem delu zelo strogi in dosledni in so se držali takrat še nenapisanih pravil glede varovanja zasebnih podatkov in premoženja. Bili pa so tudi zelo nezaupljivi do svojih sedanjih in bodočih komitentov. Imeli so tudi zelo stroga pravila glede dostopanja do templjarskih zakladnic, saj so imeli dostop do njih le nekateri člani redu na najvišjih položajih na hierarhični lestvici (Ralls, 2007, str. 209).

Nikoli niso dopustili, da bi jih kdorkoli na kakršenkoli način ogoljufal ali da bi se kdo neupravičeno okoristil s premoženjem njihovega komitenta. Nikoli niso izplačevali denarja, ki so ga dobili v skrbništvo, ne da bi dobili vsaj ustno soglasje lastnika denarja, torej tistega, ki je denar zaupal templjarjem in njihovim zakladnicam (Baigent & Leigh, 2003, str. 64).

Bili so tudi zelo strogi pri upravljanju z denarjem, ki so ga dobili v varovanje in hrambo. Njihovi prepoznavni lastnosti sta bili odkritost in poštenost. Vsako kakršnokoli goljufanje ali samo poskus goljufanja so strogo kaznovali, največkrat kar s smrtjo (Renaissance Magazine, 2009).

Pomembneži, kot so bili kralji in občasno tudi papeži so si od templjarjev sposojali velike vsote denarja predvsem zato, ker so bili templjarji že na splošno znani kot zaupanja vredni bankirji, bili pa so tudi bojevniki, vrednote pa so bile bolj varne, če so se po morju prevažale z njihovimi ladjami (Ralls, 2007, str. 114).

4. DRUGE FINANČNE INOVACIJE IN POSLOVNE AKTIVNOSTI TEMPLJARJEV

Vitezi templjarji pa seveda niso ostali le pri bančnih posojilih in kreditnih pismih. Kmalu so začeli poslovati tudi z drugimi finančnimi storitvam in poslovnimi aktivnostmi (Kongregacija Svetega Jurija, 2010).

4.1 Finančne inovacije

V svojih številnih templjih in redovnih hišah po Evropi so ponujali svoje prostore, torej templje, kot zakladnice za dragocenosti (Baigent & Leigh, 2003, str. 63). V svoje templje so sprejemali denarne pologe od vladarjev in monarhov iz celotne Evrope in iz Svete dežele, v hrambo so sprejemali tudi dragulje in dragocenosti, kot so zlato, srebro, žita, verske relikvije (glej tudi stran 18), izplačevali pa so rente in kavcije v imenu lastnikov, ki so jim zaupali dragocenosti (Kongregacija Svetega Jurija, 2010).

Templjarske zakladnice so veljale kot najbolj varen prostor za varovanje pomembnih dokumentov, kot so bile oporoke, denar, kovanci, družinske zapuščine, ... Romarji in tisti, ki so zaupali bogastvo v templjarske zakladnice, so od templjarjev zahtevali tudi, da naj templjarji izročijo njihovo zapuščino domačim, če se oni slučajno ne vrnejo s potovanja oziroma romanja (Ralls, 2007, str. 167).

Najpomembnejši tempelj je bil v Franciji, to je bil pariški tempelj, ki je bil hkrati kraljeva in templjarska zakladnica, torej so v tem templju shranjevali zaklade templjarskega reda in zaklade kraljeve hiše, zakladnik pa je bil hkrati kraljevski in templjarski zakladnik. Tako so bila v Franciji vsa kraljeva sredstva zelo tesno povezana s templjarskimi sredstvi in seveda še bolj odvisna od njih (Kongregacija Svetega Jurija, 2010).

V Angliji vpliv templjarjev ni bil tako velik kot v Franciji, kljub temu pa je bil londonski tempelj od leta 1100 do leta 1135 ter od leta 1199 do leta 1307 (čas vladanja kraljev Henrika I., Ivana, Henrika III. in Edvarda I.) ena izmed glavnih kraljevih zakladnic v Angliji (Baigent & Leigh,

2003, str. 63). V to zakladnico so angleški kralji zaupali državni zaklad (Kongregacija Svetega Jurija, 2010).

Prvo obliko kreditnega pisma so v Evropi začeli uporabljati Templjarji predvsem za romarje, prav pa so jim prišla tudi za trgovce, ki so prišli na templjarske sejme. Takratni trgovci so prišli na sejme od zelo daleč in prav ta kreditna pisma so jim zagotavljala, da bodo dobili v celoti poplačan dolg na naslednjem sejmu. To je bila prva oblika kreditnih transakcij v Evropi. Na teh sejmih so templjarji zelo dobro zaslužili, predvsem s prodajo volnenih izdelkov, ki so jih uvažali iz Svete dežele (Ralls, 2007, str. 113).

Templjarji pa so se v času svojega delovanja lotili tudi stvari, pri katerih pa niso bili tako uspešni kot pri vseh ostalih. Najprej so se leta 1294 lotili sprememb denarnega sistema (Baigent & Leigh, 2003, str. 63). Bili pa so tudi zelo blizu izumu menice kakršno poznamo danes, vendar jim tudi ta podvig spodletel, kljub temu da so veliko poslovali z italijanskimi trgovci (Nullens, 1996).

Templjarji so bili zelo pogosto tudi koristniki oziroma dediči po oporoki. Tako so zelo pogosto tudi prihajali v konflikte s posvetno duhovščino, ki se je velikokrat upirala želji papežev, da so lahko templjarji brezskrbno uživali v darovih, ki so jih dobivali, torej tudi v dediščinah, in da jim od tega ni bilo potrebno nič plačevati. Duhovščina je za vsako oporoko, katere dediči so bili templjarji, hotela zase imeti 25 % vrednosti oporoke. Red se je temu seveda uprl in skoraj vedno so lahko obdržali celotno oporoko, ki so jo podedovali (Nullens, 1996).

Pogosto so bili skrbniki ozemlja ali premoženja, delovali so tudi kot nepremičninski posredniki in kot izterjevalci dolgov. Zelo pogosto so posredovali pri plačilih odkupnin, dot, rent in pri različnih drugih transakcijah (Baigent & Leigh, 2003, str. 63).

Templjarji so upravljali tudi z celo vrsto dolgoročnih skrbniških premoženj umrlih in razdedinjenih, kot danes to delajo švicarske banke (Baigent & Leigh, 2003, str. 64).

4.2 Poslovne aktivnosti

Templjarji so se ukvarjali tudi z mlinarstvom, kar je bilo takrat kar dobičkonosen posel. V 12. stoletju je bilo v Evropi malo mlinov, tisti, ki pa so bili, pa so bili večinoma v lasti templjarjev. Tako so lahko kmetom, ki so želeli svoje poljščine mleti v moko, zaračunali ceno za mletje. Tudi templjarji sami so s pridom uporabljali mline, saj je na njihovih posestvih uspevalo veliko poljščin (koruza, pšenica, rž, oves, ...), ki so jih zmelili v svojih mlinih in jih nato prodali naprej. Za templjarje je bil to lep zaslužek, saj je mline večinoma poganjala voda, kar jim ni povzročalo velikih storškov (Ralls, 2007, str. 124).

Bili pa so tudi varuhi in oskrbniki različnih stvari oziroma dragocenosti, ki so jim jih romarji pred svojim romanjem zaupali v varstvo. Romar jim je zaupal pomembno nalogo, saj je od njih zahteval, da varujejo njegovo premoženje in ga, v primeru smrti romarja na romanju, izročijo romarjevim dedičem (Nullens, 1996).

Vojaška moč vitezov templjarjev jim je omogočala, da so razvili mogočno mrežo trgovskih poti med Evropo in Sveto deželo, prav tako pa so v trgovskih poslih dobro sodelovali z muslimani. V bistvu je bila templjarska mreža trgovin najbolj varna pot do Jeruzalema in iz Jeruzalema, saj so uporabljali izpiljen način pisnega prenosa denarja na vzhod (Renaissance Magazine, 1996).

Slika 6: Templjarska ladja

Vir: Random 1881, 2010.

Z ladjami niso prevažali le denarja, ampak so velikokrat na svoje ladje sprejeli tudi ljudi oziroma romarje in vladarje, konje in druge živali, orožje in opremo za bitke. Za romarje je bilo potovanje v Sveto deželo na templjarski ladji varna oblika romanja, predvsem pa je bila to cenejša in najbolj zanesljiva oblika romanja v Sveto deželo (Ralls, 2007, str. 114).

Ladje pa so s pridom izkoriščali tudi za uvoz in izvoz izdelkov, kot je vino, olive, olje, volno, ... V Sveto deželo so predvsem uvažali stvari, ki so jih potrebovali za financiranje in uspešno delovanje križarskih vojn, torej može za boj, orožje in opremo za boj ter hrano, ki so jo potrebovali za preživetje vseh mož (Ralls, 2007, str. 102).

Dovoljeno jim je bilo organizirati sejme, kjer je red imel svoje privilegije (brez dodatnih dovoljenj so lahko prirejali tedenske in letne sejme v kateremkoli kraju po Evropi, kjer so imeli svojo podružnico), kar jim je dajalo kar veliko prednost pred ostalimi trgovci. Dovoljeno jim je bilo organizirati celo tedenske tržnice in letne sejme na vseh svojih lokacijah po Evropi (Ralls, 2007, str. 113).

SKLEP

Vitezi templjarji so bili kljub svoji neizobraženosti, ki jo danes radi pripisujemo uspešnim podjetnikom in managerjem, zelo uspešni v svojem življenju in pri svojih poslovnih aktivnostih. Bili so dobri vojaki in bojevniki, vzorni menihi, uspešni poslovneži in uspešni začetniki bančnih poslov.

Cilj in namen moje zaključne strokovne naloge je bil raziskati zgodovinski razvoj bančništva ter vitezov templjarjev ter poiskati skupne točke. Raziskala sem tudi še ostale poslovne dejavnosti vitezov templjarjev in jih na kratko opisala.

V zaključni nalogi sem najprej predstavila viteze templjarje kot vojaški in verski red. Nato pa sem se jim posvetila še s poslovnega vidika. Predstavila sem jih kot bančnike in začetnike bančništva in bančnih poslov, kot jih poznamo danes. Kasneje sem na kratko predstavila še ostale posle, s katerimi so se vitezi ukvarjali, ter poslovne in finančne inovacije, ki so jih vitezi predstavili takratni družbi.

Svojo zaključno strokovno nalogo lahko sklenem z ugotovitvijo, da so bili templjarji prvi, ki so začeli s konceptom sodobnih bank, ostali pomembni bančniki v bančni zgodovini pa so njihov koncept bančništva le še razvijali in nadgrajevali do današnje mere in do današnjih razsežnosti.

V nalogi sem prikazala tudi različne poslovne dejavnosti templjarjev. Tudi ta del naloge lahko sklenemo z dejstvom, da so bili templjarji vsestranski poslovni možje, ki so zelo dobro vedeli kaj delajo in kako morajo delati, veliko pa so si lahko pomagali s svojim vplivom.

LITERATURA IN VIRI

1. All Empires (2006). *Knights Templars*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.allempires.com/article/index.php?q=knights_temp006Cars
2. Ancient resource (2009). *Medieval and Crusaders Coins for sale*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.ancientresource.com/lots/coins_medieval1.html
3. Baigent, M. & Leigh, R. (2003). *Tempelj in loža*. Notranje Gorice: Založba Quatro.
4. Baigent, M., Leigh, R. & Lincoln, H. (2005). *Sveta kri in sveti gral*. Tržič: Učila International.
5. Banka Celje. (2010). *Bančni avtomati*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.banka-celje.si/vsebina/osebneFinance/poslovanjeZBanko/bancniAvtomati>
6. Boudreaux, A. (2000). *The Knights Templar and the terrible secret*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.laughingowl.com/aleta/Knightsandsecret.htm>
7. Bradley, M. (2007). *Vodnik po tajnih družbah*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Byrnes, M. (2008). *Byrnes at the weekend*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.limerickleader.ie/farmleader/Byrnes-at-the-Weekend.3661484.jp?articlepage=2>
9. Catholic encyclopedia. (2009). *The Knights Templar*. Najdeno 20. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://www.newadvent.org/cathen/14493a.htm>
10. Dafoe, S. (2009). *A history and mythos of the knights templar*. Najdeno 17. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.templarhistory.com/hierarchy.html>
11. De La Torre (2009). *The templars as papal Bankers*. Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia
12. DZS. (2002). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. elektronska oblika.
13. Ghostwoods (2010). *Hugues de Payens*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.ghostwoods.com/2010/01/the-origin-of-the-knight-templar-972/>
14. Global Oneness (2009). *Knights Templar: Encyclopedia*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.experiencefestival.com/a/Knights_Templar/id/1895745
15. Grand Priory of Knights Templar (2009) *Official website of the Grand Priory of Knights Templar in England and Wales*. Najdeno 20. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://www.templars.org.uk/>

16. Hildreth, R. (2001). *The history of banks: to which is added a demonstration of the advantages and necessity of free competition in the business of banking*. Kanada: Batoche Books Limited.
17. Keuschler, I. (2004). *Mobilno bančništvo*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
18. Kongregacije Svetega Jurija (2010). *Zgodovina Templjarji*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.kongregacija.com/zgod_templjarji.php
19. Križnik, B. (2008, 24. september). *Banke se bodo morale prilagoditi*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/67834>
20. Languedoc in the South of France (2008). *The Knights Templars and their fate*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.languedocmysteries.info/templars.htm>
21. Life in the mix (bl). *Galactic alignment*. Najdeno 29. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.lifeinthemix2.co.uk/galactic_alignment.html
22. Los Cadetes de la Republika (2009). *Los Cadetes de la Republika*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://blogs.myspace.com/index.cfm?fuseaction=blog.view&friendId=45761324&blogId=275826918>
23. Nova Ljubljanska banka. (2010). *NLB plačilne kartice-osnovne informacije*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.nlb.si/placilne-kartice-osnovne-informacije>
24. Nullens, G. C. H. (1996). *Catholics, Heretics and Heresy*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://veling.nl/anne/templars/2_4.htm
25. Public Domain Clip Art (2009). *Seal of the Knights Templar*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://publicdomainclip-art.blogspot.com/2009/09/seal-of-knights-templar.html>
26. Ralls, K. (2007). *Knights Templar Encyclopedia: The essential guide to the people, places, events & symbols of the Order of the Temple*. ZDA: Book-mart Press.
27. Random 1881 (2008). *Knight Templar ship*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu random1881.wordpress.com/
28. Renaissance magazine. (1996). *The knights templar-Serving God with the swords*. Najdeno 29. oktobra 2009 na spletnem naslovu <https://www.renaissancemagazine.com/backissues/templar.html>

29. Solamande (2010). *Knights Templar*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.solamande.com/library/knights-templar.html>
30. Suite 101 (2009). *The Wealth of the Kinghts Templar*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://medievalhistory.suite101.com/article.cfm/the_trial_of_the_knights_templar
31. Študent info. (2009). *Študent info*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu www.student-info.net/sis-mapa/skupina.../182860_plonkdep.doc
32. Trampuš, E. (2008). *Trženje Banke In*. Koper: Fakulteta za management Koper.
33. The Middle Ages Website (2009). *Knights Templar Banking*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.middle-ages.org.uk/knights-templar-banking.htm>
34. Zakon o bankah in hranilnicah. Uradni list RS št. 1/1991-I, popr., 17/1991-I-ZUDE, 38/1992, 46/1993, 45I/1994, 7/1999-ZBan, 131/2006-ZBan-1.
35. Žličar, T. (2002). *Zgodovina bančništva na Slovenskem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
36. Wikipedia Common (2007). *Jacques de Molay*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:JacquesdeMolay.jpg>